

שנינו במשנה: **ולא בראוי כבמוחזק:**

ומפרשינן טעמא, משום דכתיב "בכל אשר ימצא לו [לאב בשעת מיתה]".

שנינו במשנה: **ולא האשה בכתובתה** [נוטלת בשבח או בראוי]:

ומקשינן עלה: **איני, והאמר שמואל: בעל חוב** שהלוה לחבירו מעות ומכר לזה את

הנכסים והשביחום לקוחות, הרי בעל החוב גובה את הגוף מן הלקוחות עם השבח. ומאי שנא אשה שאינה גובה את השבח והרי בעלת חוב היא?! (8)

אמר תירץ רבי אבא: מקולי כתובה שנו כאן, זה הוא אחד מקולי כתובה ביחס לשאר בעל חוב. (9)

שנינו במשנה: **ולא הבנות כמזונותיהן**

דתפוסת הבית אשבחה.

8. נתבאר על פי רש"י. ויש מקום עיון בלשונו, שבמשנתנו פירש שהנידון הוא לגבי שבח שהשבח אצל היורשים, ואילו גבי "בעל חוב גובה את השבח" פירש, שהנידון הוא שבח שהשביחו לקוחות.

ולכאורה היה נראה, דיותר מסתבר לגבות משבח שהשביחו יתומים מאשר לקוחות, ולכן במשנתנו שבחה לומר שאינה גובה, נקט רש"י שאינה גובה אפילו מן היתומים, ואילו בעל חוב שגובה נקט רש"י שאפילו מן הלקוחות.

אך ראה בתוספות כבבא מציעא טו א על דברי שמואל, שכתבו: נראה דגבי אפילו משבח שהשביחו יתומים, ואף על פי שאין להם על מי לחזור, והוה ליה כמתנה דאמרינן לקמן דלא גבי שבחא, מכל מקום גובה מהן משום דכרעיה דאבוהון נינהו, כדמוכח בפרק יש בכור, דתנן: אין הבכור נוטל פי שנים בראוי כבמוחזק, ולא בשבח ולא האשה בכתובתה ולא הבנות כמזונותיהן, ופריך בגמרא: והאמר שמואל בעל חובה גובה את השבח ... והתם משבח יתומים מיירי. וכן כתבו התוספות כאן. הרי מבואר שאדרבה חידוש יותר לגבות מיתומים מאשר מלקוחות.

9. כעין זה כבבא בתרא קלב ב, ופירש שם

[בבא בתרא פרק שמיני אות צח, ראה שם בסוף דבריו]: כיון שיש לבכור קודם חלוקה, אם כן, נמצא שחלקו השביח, ומה שייך למעט את השבח משום שאינו מצוי לאביו?!

וביאר: הא דיש לבכור קודם חלוקה היינו זכות בעלמא, ואותו זכות יכול הוא למכור ולתת במתנה ולענין זה בלבד אמרו שיש לבכור קודם חלוקה], אבל עדיין לא זכו לא הוא ולא הלוקח זכיה גמורה אלא אחר חלוקה, שיהיה השבח שלו מחמת ד"ארעאי אשבח".

אבל הרי"ף בפרק יש נוחלין [והיינו רבוואתא שהובאו שם ביד רמה] סובר, שיש לבכור קודם חלוקה זכיה גמורה בגוף אבל לא בשבח. ותמה על זה ביד רמה, דכיון דיש לו זכות בגוף, ממילא יש לו זכות בשבח?!

ובשיעורי רבי שמואל לבבא בתרא אות רטז, כתב לבאר בשני אופנים:

האחד: גזירת הכתוב הוא, שיש שיור בעצם הבעלות של הבכור לענין השבח שעד החלוקה, ועל כן לא אמרינן "ארעא דידיה אשבח". [יש לעיין בזה, היכן היא גזירת הכתוב, שהרי למדנו שבח מ"בכל אשר ימצא לו", ופסוק זה למעוטי ראוי הוא דאתי].

השני: הא דיש לבכור קודם חלוקה הביאור הוא, דיש להבכור זכות לקחת מתפוסת הבית מה שמוחזק אצל אביו, אבל מה שאינו מוחזק אינו נוטל, ועל כן אינו נוטל השבח, דארעא